

§ 12

§ 39 Skrivelse till plenum från Siidajuogus

Dokument

- Plenumsprotokoll 2010-02-23—25, §§ 13, 18.2
- Jordbruksdepartementet. Regeringsbeslut 2010-05-20, dnr 2009-1627
- Plenumsprotokoll 2010-05-25-27, § 34
- Styrelseprotokoll 2010-08-25—27, § 168.4
- Styrelseprotokoll 2010-09-21—23, § 210
- Plenumsprotokoll 2010-10-26—28, § 61
- Delrapport från Siidajuogus
- Styrelseprotokoll 2010-12-07—09, § 245.8
- Styrelseprotokoll 2011-01-18—20, § 17
- Styrelseprotokoll 2011-01-31, § 28
- ./ - Skrivelse Samepolitik i förändring 2011-01-30

Föredragande: Ingrid Inga

Styrelsen föreslår Sametinget besluta

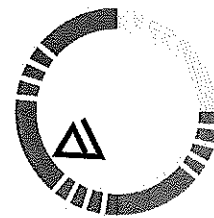
att Siidajuogus får fortsatt uppdrag bereda skrivelsens innehåll och det slutliga betänkandet.

Paragrafen justeras omedelbart

Anders Kråik reserverar sig mot beslutet

§ 40 Samiskt språkarbete

Ärendet utgår, se § 24.

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

SAMEPOLITIK I FÖRÄNDRING

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

Siida-juogus den 30 januari 2011

Lars W Svonni, Samerna, ordförande
Håkan Jonsson, Jakt- och Fiskesamerna
Ingrid Inga, Samelandspartiet
Per Mikael Utsi, Guovssonásti
Sara Larsson, Min Geaidnu
Helena Dådring, Skogssamerna
Lars-Erik Fjellström, Landspartiet Svenska Samer
Lars-Paul Kroik, Albmüt

INNEHÅLL

1	FÖRFATTNINGÄNDRINGAR	3
1.1	Den samiska rätten	3
1.2	Samebyar	4
1.3	Medlemskap	5
1.4	Utövandet av den samiska rätten	6
1.5	Samebyns förvaltning	10
1.6	Samebyns ekonomi	13
1.7	Upplåtelse av den samiska rätten	15
2	VÅRA MOTIV	17
2.1	Den samiska rätten	17
2.2	Samebyar	18
2.3	Medlemskap	20
2.4	Utövandet av den samiska rätten	20
2.5	Samebyns förvaltning	22
2.6	Samebyns ekonomi	22
2.7	Upplåtelse av den samiska rätten	23
Bilaga 1	Karta över samebyar	25

SIIDA-JUOGUS

Sametinget beslutade den 23-25 februari 2010, § 14 att tillsätta en kommitté där samtliga partier i sametinget finns representerade med en ledamot. Kommitténs uppgift var att ta fram strategier och förslag till hur en förvaltning och fördelning av de samiska naturresurserna skall utformas inom ramen för det framtida samiska lokalsamhället. Plenum utsåg kommitténs ordförande och ledamöter. Kommittén skulle förses med en extern sekreterarfunktion.

Plenum beslutade

- att kommittén skall ge förslag till hur Sametinget skall få ett ökat inflytande och deltagande i beslutsprocesser,
- att kommittén skall ge förslag till hur Sametingets betänkande om samisk rätt till självbestämmande skall implementeras,
- att kommittén skall ge förslag på hur FN:s urfolksdeklaration skall införlivas i den svenska statens samepolitik och rättssystem,
- att kommittén skall särskilt ge förslag på hur den samiska allmänheten skall involveras i arbetet,
- att kommittén skall presentera ett första förslag på direktiv till plenum i maj 2010.

Sametinget beslutade den 25-27 maj 2010, § 34 att fastställa direktiv för kommittén.

Kommittén har antagit namnet Siida-juogus.

1 FÖRFATTNINGÄNDRINGAR

1.1 DEN SAMISKA RÄTTEN

Siida-juogus	Rennäringslag (1971:437)
Samer får enligt bestämmelserna i denna lag använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Rätten (den samiska rätten) enligt första stycket tillkommer det samiska folket och grundas på urminnes hävd. Denna rätt är en särskild rätt till [fast egendom/fastighet]*.	1 § Den som är av samisk härkomst (same) får enligt bestämmelserna i denna lag använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Rätten enligt första stycket (renskötselrätten) tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. Renskötselrätten får utövas av den som är medlem i sameby.
Den samiska rätten får utövas på följande områden [(sameområdet/samebyområdet/renskötselområdet)] 1. hela året [(samebyområdet/året-runt-markerna)] i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna gräns på mark där skogsrenskötsel av ålder bedrivs under våren, sommaren eller hösten och marken antingen tillhör eller vid utgången av juni 1992 som staten hävdade besittningsrätt/äganderätt till eller utgör renbetesland, på renbetesfjällen i Jämtlands län, inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 staten hävdade besittningsrätt/äganderätt till och var särskilt upplåtna till renbete, 2. den 1 oktober--den 30 april (samernas sedvanerättsmarker) i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen och inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen som är renbetesområden för samebyarna,	3 § Renskötsel får bedrivas inom följande områden (renskötselområdet) 1. hela året (året-runt-markerna) i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna gräns på mark där skogsrenskötsel av ålder bedrivs under våren, sommaren eller hösten och marken antingen tillhör eller vid utgången av juni 1992 tillhörde staten (kronomark) eller utgör renbetesland, på renbetesfjällen i Jämtlands län, inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete, 2. den 1 oktober--den 30 april (vinterbetesmarkerna) i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen, inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där renskötsel av ålder bedrivs vissa tider av året. Med renbetesland förstås mark som vid avvitringen förklarats utgöra renbetesland eller av ålder använts som sådant land. Med renbetesfjällen förstås de vid avvitringen för samerna avsatta renbetesfjällen och de områden

* Text inom [ ] markerar alternativa termer.

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

i övriga delar utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där rensköttsel av ålder bedrivs vissa tider av året. Med renbetesland förstås mark som vid avvitringen förklarats utgöra renbetesland eller av ålder använts som sådant land. Med renbetesfjällen förstås de vid avvitringen för samerna avsatta renbetesfjällen och de områden som sedermera upplåtits till utvidgning av dessa fjäll. Renbete på grunden sedvana enligt 2. föreligger om motsatsen inte kan bevisas.	som sedermera upplåtits till utvidgning av dessa fjäll.

1.2 SAMEBYAR

Siida-juogus	Rennäringslag (1971:437)
För utövande av den samiska rätten finns samebyar, som leder sin historia till tider långt före 1886 och kallades lappbyar i 1886, 1898, 1928 och samebyar i 1971 års rennäringslag. Mark som anges i 3 § första stycket 1 fördelas mellan samebyar i särskilda [byområden/samebyområden]. [byområden/samebyområden] kan omfatta även mark som anges i 3 § första stycket 2. Om särskilda skäl föreligger, kan viss markanvändning inom del av [byområden/samebyområden] vara gemensam för samebyar.	6 § För renskötseln finns samebyar. Mark som anges i 3 § första stycket 1 fördelas mellan samebyar i särskilda byområden. Byområde kan omfatta även mark som anges i 3 § första stycket 2. Om särskilda skäl föreligger, kan del av byområde vara gemensam för samebyar.
Indelning i [byområden/samebyområden] görs av Sametinget. Indelningen ska göras så, att områdena blir lämpade för sitt ändamål med hänsyn till betestillgång, [betesmarkernas uthålliga bärkraft], [enskilda] samers och samebyars sedvana och övriga omständigheter. De samebyar som kan komma att beröras av ett beslut om ändrad indelning ska ges möjlighet att yttra sig över den föreslagna indelningen. Detsamma gäller fastighetsägare som kan komma att beröras av beslutet.	7 § Indelning i byområden görs av Sametinget. Indelningen skall göras så, att områdena blir lämpade för sitt ändamål med hänsyn till betestillgång och övriga omständigheter. De samebyar som kan komma att beröras av ett beslut om ändrad indelning skall ges möjlighet att yttra sig över den föreslagna indelningen. Detsamma gäller fastighetsägare som kan komma att beröras av beslutet. Innan Sametinget fattar beslut om ändrad indelning skall sammanträde hållas med berörda samebyar. Berörda fastighetsägare har rätt att närvara vid sammanträdet. Sammanträde behövs

SAMEPOLITIK I FÖRÄNDRING

Innan Sametinget fattar beslut om ändrad indelning ska sammanträde hållas med berörda samebyar. Berörda fastighetsägare har rätt att närvara vid sammanträdet. Sammanträde behövs dock inte om 1. de berörda samebyarna samtycker till ändringen, och 2. sammanträde inte begärs av någon berörd fastighetsägare.	dock inte om 1. de berörda samebyarna samtycker till ändringen, och 2. sammanträde inte begärs av någon berörd fastighetsägare.
Med samebys renbetesområde förstås [(samebyområdet/året-runt-marker)] och övriga områden som samebyn begagnar för renskötsel. Regeringen fastställer den yttre gränsen för samebyarnas renbetesområden.	8 § Med samebys betesområde förstås byområdet och övriga områden som samebyn begagnar för renskötsel.
Sameby har till ändamål att enligt denna lag för medlemmarnas bästa förvalta de gemensamma resurser inom sitt område som behövs för medlemmarnas utövande av den samiska rätten. Sameby ska ombesörja den gemensamma renskötseln inom sitt område. Sameby får bedriva annan verksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna. Annan verksamhet får inte ske i strid med renskötselns intressen.	9 § Sameby har till ändamål att enligt denna lag för medlemmarnas gemensamma bästa ombesörja renskötseln inom byns betesområde. Det åligger sameby särskilt att svara för att renskötseln drivs på ekonomiskt bästa sätt och att utföra, underhålla och driva anläggningar som behövs för renskötseln. Sameby får ej driva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel.
Sameby kan förvärva rättigheter och åta sig skyldigheter när registrering skett. Sameby företräder medlemmarna i gemensamma frågor som rör den samiska rätten eller medlemmarnas gemensamma intressen i övrigt. Sameby ska årligen upprätta och föra medlemsregister.	10 § Sameby kan förvärva rättigheter och åta sig skyldigheter när registrering skett enligt 39§. Sameby företräder medlemmarna i frågor som rör renskötselrätten eller medlemmarnas gemensamma intressen inom rennäringen i övrigt.

1.3 MEDLEMSKAP

Siida-juogus	Rennäringslag (1971:437)

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

Same som utövar den samiska rätten ska vara medlem i sameby. Medlem i sameby är i varje fall 1. same som kan härleda sitt ursprung till samebyns geografiska område, 2. den som är maka/make eller underårigt barn till medlem enligt punkten 1, 3. den som är efterlevande maka/make eller underårigt barn till avliden medlem enligt punkten 1. En sameby får inte vägra att registrera den som uppfyller kraven enligt andra stycket, punkten 1. En sameby kan som medlem anta same som är medlem i annan sameby trots att kravet på ursprung i samebyn inte är uppfyllt. En medlem har rätt att begära utträde ur samebyn. Medlem som beviljats medlemskap i annan sameby ska anses ha begärt utträde. I stadgarna får föreskrivas att medlemsregistrering ska göras skriftligen och att handlingen ska vara försedd med medlemmens bevitnade namnunderskrift. Om samebyn inte godtar en medlemsregistrering, ska frågan prövas av Sametinget på samebyns eller sökandens begäran. Sametinget får utfärda ytterligare föreskrifter om medlemskapet.	11 § Medlem i sameby är 1. same som deltar i renskötseln inom byns betesområde, 2. same som har deltagit i renskötsel inom byns betesområde och haft detta som stadigvarande yrke och inte övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete, 3. den som är make eller hemmavarande barn till medlem som avses under 1 eller 2 eller som är efterlevande make eller underårigt barn till avliden sådan medlem. 12 § En sameby får som medlem anta annan same än som anges i 11 §, om denne avser att med egna renar driva renskötsel inom byns betesområde. Om sökanden vägras inträde som medlem, får Sametinget medge sökanden inträde, om det finns särskilda skäl. 13 § Med renskötande medlem i sameby förstås medlem som själv eller genom sitt husfolk driver renskötsel med egna renar inom byns betesområde. Renar som tillhör renskötande medlems husfolk anses i denna lag tillhöra den renskötande medlemmen.
En medlems dödsbo får under tre år från dödsfallet fortsätta den verksamhet som bedrivits av medlemmen. Är dödsbodelägare under 18 år, räknas tiden från det dödsbodelägaren fyller 18 år.	14 § En renskötande medlems dödsbo får under tre år från dödsfallet fortsätta den renskötsel som bedrivits av medlemmen. Är en dödsbodelägare under 18 år, räknas tiden från det dödsbodelägaren fyller 18 år. Kravet i 1 § tredje stycket om medlemskap i sameby gäller inte för rätt till renskötsel som avses här.

1.4 UTÖVANDET AV DEN SAMISKA RÄTTEN

SAMEPOLITIK I FÖRÄNDRING

Siida-juogus	Rennäringslag (1971:437)
Medlem eller grupp av medlemmar får använda byns renbetesområde för renbete. Detsamma gäller för sameby när renskötsel bedrivs gemensamt.	15 § Sameby får för medlemmarnas gemensamma behov använda byns betesområde för renbete. Länsstyrelsen bestämmer det högsta antal renar som får hållas på bete inom byns betesområde. Hänsyn skall därvid tas till andra intressen. Om det behövs för att bevara renbetet eller annars främja renskötseln, kan länsstyrelsen förordna om inskränkning i betesrätten. Om samebyn bryter mot ett beslut enligt andra eller tredje stycket får länsstyrelsen vid vite förelägga byn att följa beslutet. Har samebyn med stöd av 35 § första stycket bestämt hur många renar en medlem högst får inneha, får ett föreläggande att minska antalet renar även riktas mot en medlem som inte följer samebyns beslut.
Sameby, medlem eller grupp av medlemmar i byn får på utmark inom [sameområdet/samebyområdet], uppföra anläggningar för utövande av den samiska rätten. Medlem eller grupp av medlemmar får på utmark [inom samebyområdet/året-runt-markerna] uppföra bostad. Är anläggning eller bostad avsedd för stadigvarande bruk, ska den förläggas till plats som anvisas av samebyn och markens ägare eller brukare.	16 § Sameby får inom byns betesområde utföra arbetshage eller annat stängsel för renarna, renslakteri eller annan anläggning som behövs för renskötseln. Sameby eller medlem i byn får på utmark inom byns betesområde uppföra renvaktarstuga, kåta, förvaringsbod eller annan mindre byggnad som behövs för renskötseln. Är anläggning som anges i första stycket avsedd för stadigvarande bruk, skall den förläggas till plats som anvisas av markens ägare. Detsamma gäller i fråga om byggnad som anges i andra stycket, om den skall uppföras för stadigvarande bruk nedanför odlingsgränsen eller utanför renbetesfjällen på mark som varken är sådan kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvittring utlagts till allmänningsskog. Vill sameby eller, om byggnad skall uppföras av medlem i byn, denne icke godtaga anvisad plats, bestämmer länsstyrelsen platsen.
För det fall byggnad, som uppförts med stöd av § ovan, överläts eller avyttras till person som inte är medlem i samebyn ska den rivas eller avlägsnas. Sametinget kan medge undantag om det finns särskilda skäl.	

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

Om det behövs virke till en anläggning eller en byggnad som avses i § ovan om byggnader första eller andra stycket får skog avverkas på [samebyområdet/året-runtmarkerna]. Inom samma område får medlemmar i samebyn för eget behov ta bränsle och slöjdvirke. Växande barrträd får avverkas endast efter anvisning av markens ägare eller brukare, om denne inte medger något annat. På samebyns sedvanerättsområde får byn eller medlemmar i byn för det ändamål som anges i första stycket ta endast torra träd, vindfällan, skogsavfall, tall- och grantjur eller, för tillfälligt behov, lövträd som växer på utmark.	17 § Om det behövs virke till en anläggning eller en byggnad som avses i 16 § första eller andra stycket, får skog avverkas på de delar av betesområdet som hör till lappmarkerna, renbetesfjällen eller de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete. Inom samma delar av betesområdet får medlemmar i samebyn för eget behov ta bränsle och slöjdvirke. Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län får ge en i länet bosatt same som inte är medlem i någon sameby tillstånd att inom länet ta slöjdvirke för eget behov på mark inom lappmarkerna som tillhör eller vid utgången av juni 1992 tillhörde staten. Länsstyrelsen i Jämtlands län får ge en i detta län eller i Dalarnas län bosatt same som inte är medlem i någon sameby sådant tillstånd på renbetesfjällen och inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete. Tillstånd får bara ges same som i en inte oväsentlig utsträckning ägnar sig åt sameslöjd. Tillståndet får återkallas när förutsättningar för tillståndet inte längre föreligger. Växande barrträd får avverkas endast efter anvisning av markens ägare eller brukare, om denne inte medger något annat. På sådan mark utanför lappmarkerna och renbetesfjällen som hör till en samebys betesområde får byn eller medlemmar i byn för det ändamål som anges i första stycket ta endast torra träd, vindfällan, skogsavfall, tall- och grantjur eller, för tillfälligt behov, lövträd som växer på utmark. 18 § Medlem i sameby har rätt att inom byns betesområde på kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvittring utlagts till allmänningsskog taga virke till uppförande eller ombyggnad av familjebostad. Avverkning får ske endast efter anvisning av markägare.
Sameby, medlem eller grupp av medlemmar har rätt att flytta renar mellan skilda delar av byns betesområde.	23 § Sameby har rätt att flytta byns renar mellan skilda delar av byns betesområde.
En medlem i sameby får jaga och fiska på utmark inom [samebyområdet/året-runtmarkerna]. Det som sägs i första stycket gäller även då en medlem i sameby uppehåller sig inom övriga delar av samebyns	25 § En medlem i sameby får jaga och fiska på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna, när renskötsel är tillåten där. Det som sägs i första stycket gäller även då en medlem i sameby tillfälligt uppehåller sig inom en annan samebys betesområde för renskiljning eller

SAMEPOLITIK I FÖRÄNDRING

[samebyområde/renbetesområde] eller en annan samebys [samebyområde/renbetesområde] för renskiljning eller annat ändamål som har samband med renarnas skötsel. I sådant fall får dock medlemmen jaga och fiska endast för sitt uppehälle. Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur bedrivs inom en annan samebys [samebyområde/året-runt-marker], i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer tillåter det.	annat ändamål som har samband med renarnas skötsel. I sådant fall får dock medlemmen jaga och fiska endast för sitt uppehälle. Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur bedrivs på sådan mark som anges i första stycket inom en annan samebys betesområde, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer tillåter det. Inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete får en medlem i sameby inom byns betesområde fiska till husbehov samt jaga rovdjur, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer tillåter det.
Den samiska rätten ska utövas med bevarande av de förnyelsebara naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga så att dessa ger en uthålligt god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Bestämmelser om skydd av mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen finns i miljöbalken. Bestämmelser om skydd av mark- och vattenområden som har betydelse för på grund av deras naturvärden eller kulturvärden finns i miljöbalken. Bestämmelser om viltvården finns i jaktlagen. Bestämmelser om fiskevården finns i fiskelagen. Bestämmelser om att tillstånd krävs för vissa verksamheter och åtgärder finns i miljöbalken.	65 a § Rennäringen skall bedrivs med bevarande av naturbetesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga så att dessa ger en uthålligt god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Bestämmelser om att tillstånd krävs för vissa verksamheter och åtgärder finns i 7 kap. 28 a-29 b §§ miljöbalken. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som i övrigt behövs om den hänsyn som vid renskötsel skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Länsstyrelsen får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att föreskrifter som har meddelats med stöd av tredje stycket skall efterlevas. Föreläggande eller förbud får meddelas först sedan det har visat sig att länsstyrelsens råd inte har följts. I brådskande fall eller när det annars finns särskilda skäl, får länsstyrelsen dock omedelbart meddela förelägganden eller förbud. I beslut om föreläggande eller förbud får länsstyrelsen sätta ut vite.
Sameby ska fastställa regler för samebyns och medlemmarnas bruk av samebyns resurser. Bruksreglerna ska säkerställa de förnyelsebara naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga, beakta naturvårdens och kulturmiljövårdens och andra intressen och innehålla närmare regler om: 1. renbetestider och -bruk, 2. renantal, 3. jakt- och fiske, 4. bebyggelse enligt plan- och bygglagen,	65 § Vid renskötselns utövande skall hänsyn tas till andra intressen. Renarna skall såvitt möjligt hindras från att komma utanför samebyns betesområde eller att annars vålla skada eller olägenhet. Flyttning av renarna skall ske i samlade flockar. Väg skall tas där minsta skada vållas. Vid flyttning skall tillses att renar inte lämnas kvar på område där renskötsel inte är tillåten. Flyttning som äger rum utanför samebys betesområde skall ske utan onödigt tidsutdräkt.

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

5. riksintressen enligt miljöbalken, 6. natur- och kulturskyddsområden enligt miljöbalken, 7. forn- och kulturminnesområden enligt kulturminneslagen 8. terrängkörning enligt terrängkörningslagen och 9. annat som har betydelse för förvaltningen av samebyns gemensamma resurser.	
Om det behövs med hänsyn till vad som sägs i § ovan om bevarande av de förnyelsebara naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga eller om det behövs för att främja utövande av den samiska rätten, kan sameby bestämma i vilken utsträckning medlem får utöva sin rätt eller besluta om andra villkor. Sameby får för viss tid undanta eller begränsa visst område från medlemmarnas begagnande, om det behövs av hänsyn till vad som sägs i § ovan om bevarande av de förnyelsebara naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga eller av andra särskilda skäl. Beslut enligt första eller andra stycket ska ta hänsyn till medlemmarnas sedvana. Beslut enligt första eller andra stycket ska ta särskild hänsyn till medlem som med grund i sin rätt bedriver näringsverksamhet varaktigt, självständigt och i vinstsyfte eller startar sådan verksamhet. Beslutet får inte ges sådant innehåll att den fortsatta näringsverksamheten för medlem omöjliggörs eller [väsentligt] försvåras.	35 § Om det behövs med hänsyn till vad som bestämts om högsta renantalet enligt 15 § andra stycket eller om det behövs för att främja renskötseln, kan sameby bestämma hur många renar medlem högst får inneha eller besluta om andra villkor för innehavet. Sameby får undanta visst område från medlemmarnas begagnande för jakt eller fiske, om det behövs av hänsyn till jakt- eller fiskevärden eller av andra särskilda skäl. Beslut enligt första eller andra stycket får inte ges sådant innehåll att renskötande medlems fortsatta verksamhet omöjliggörs eller väsentligt försvåras.

1.5 SAMEBYNS FÖRVALTNING

Siida-juogus	Rennäringslag (1971:437)
En medlems rätt att delta i handhavandet av samebyns angelägenheter utövas på bystämma. En medlem som inte i rätt tid fullgjort sin betalningsskyldighet enligt denna lag eller samebyns stadgar gentemot byn får delta i förhandlingarna men har inte rösträtt innan skyldigheten fullgjorts. En medlem eller annan får icke, själv eller genom ombud	58 § En medlems rätt att delta i handhavandet av samebyns angelägenheter utövas på bystämman. En medlem som inte i rätt tid fullgjort sin betalningsskyldighet enligt denna lag gentemot byn får delta i förhandlingarna men har inte rösträtt innan skyldigheten fullgjorts. En medlem eller annan får inte, själv eller genom ombud eller som ombud för annan, delta i behandling av frågor där han eller hon har ett väsentligt intresse som strider mot samebyns.

SAMEPOLITIK I FÖRÄNDRING

eller som ombud för annan, delta i behandling av frågor där han eller hon har ett väsentligt intresse som strider mot samebyns. Sameby får i stadgarna föreskriva att bara röstberättigade medlemmar får närvara när särskild verksamhet behandlas vid bystämma.	
I fråga om rösträtt på bystämma gäller att 1. varje myndig medlem har en röst, 2. en medlem kan begära att röstning skall ske efter renantal i frågor som avser användningen av byns renbetesområde för renbete, anläggningar för renskötseln, flyttning av renar eller på annat sätt rör renskötselarbetet och därmed sammanhängande ekonomiska frågor, 3. vid röstning enligt 2 har medlem en röst för varje ren som enligt gällande renlängd innehas av medlemmen, 4. en medlem kan begära att röstning skall ske efter insats i frågor som avser användningen av byns renbetesområde för särskild verksamhet och därmed sammanhängande ekonomiska frågor, 5. vid röstning enligt 4 har medlem en röst för varje insats som enligt gällande regler innehas av medlemmen, 6. att medlems rösträtt kan utövas genom annan medlem såsom ombud, 7. ingen får för egen eller annans del rösta för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädda röstetalet. 8. att den mening som erhållit det högsta röstetalet gäller som stämmans beslut, 9. att vid lika röstetal val avgörs genom lottnings och i andra frågor den mening gäller som stöds av de flesta röstande eller, om även antalet röstande är lika, av stämmans ordförande, 10. att beslut om ändring av stadgarna inte är giltigt, om det inte biträds av minst två tredjedelar av det på	59 § I fråga om rösträtt och beslut på bystämma gäller, om inte annat följer av särskild bestämmelse i denna lag 1. att varje myndig medlem har en röst i frågor som rör utseende av ordförande på bystämman eller av revisor, beviljande av ansvarsfrihet för styrelsen eller ändring av sådan föreskrift i stadgarna som avses i 38 § andra stycket 1-6, 2. att rösträtt i övriga frågor tillkommer endast renskötande medlem, som har en röst för varje påbörjat hundratal renar som medlemmen innehar enligt gällande renlängd, dock inte för fler renar än som samebyn bestämt för medlemmen enligt 35 §, 3. att medlems rösträtt kan utövas genom annan medlem såsom ombud, 4. att ingen får för egen eller annans del rösta för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädda röstetalet, 5. att den mening som fått det högsta röstetalet gäller som stämmans beslut, 6. att vid lika röstetal val avgörs genom lottnings och i andra frågor den mening gäller som stöds av de flesta röstande eller, om även antalet röstande är lika, av stämmans ordförande, 7. att beslut om ändring av stadgarna inte är giltigt, om det inte stöds av minst två tredjedelar av det röstetal som företräds av renskötande medlemmar på stämman och dessutom, när det gäller föreskrift som avses i 38 § andra stycket 1-6, av mer än hälften av byns myndiga medlemmar.

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

stämman företrädde röstetalet.	
Sameby ska anta stadgar för byn. Stadgarna ska ange 1. samebyns benämning, 2. den ort inom byns betesområde, där byns styrelse ska ha sitt säte, 3. antalet styrelseledamöter och revisorer, tiden för deras uppdrag och, om suppleanter ska finnas, motsvarande uppgifter beträffande dem, 4 samebyns räkenskapsår, 5. regler för förvaltningsberättelse och bokslut, 6. hur ofta ordinarie bystämma ska hållas och tiden för sådan stämma, 7. hur kallelse till bystämma ska ske och andra meddelanden till medlemmarna ska tillställas dem och när föreskrivna kallelseåtgärder senast ska vidtagas, 8. grunderna för fördelningen av jakt och fiske inom samebyn, 9. regler för upptagning av lån, 10. vilka fonder byn ska ha, deras ändamål och hur avsättning till dem ska ske, 11. de närmare föreskrifter som behövs.	38 § Sameby skall antaga stadgar för byn. Stadgarna skall ange 1. samebyns benämning, 2. den ort inom byns betesområde, där byns styrelse skall ha sitt säte, 3. antalet styrelseledamöter och revisorer, tiden för deras uppdrag och, om suppleanter skall finnas, motsvarande uppgifter beträffande dem, 4. samebyns räkenskapsår, 5. hur ofta ordinarie bystämma skall hållas och tiden för sådan stämma, 6. hur kallelse till bystämma skall ske och andra meddelanden till medlemmarna skall tillställas dem och när föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vidtagas, 7. tid för betalning av debiterad förskottslikvid, 8. tid för betalning av belopp som enligt 44 § kommer samebyn eller renskötande medlem till godo, 9. vilka fonder byn skall ha, deras ändamål och hur avsättning till dem skall ske, 10. de närmare föreskrifter om renskötseln som behövs.
För sameby skall finnas styrelse. Styrelsen ska i överensstämmelse med medlemmarnas beslut, i den mån dessa ej strider mot lag eller samebyns stadgar, leda verksamheten inom samebyn, ombesörja de gemensamma arbeten som behövs för byn, tillse att medlemmarnas gemensamma intressen tillvaratas utan att någon medlem missgynnas, och i övrigt handha byns angelägenheter. Styrelsen företräder samebyn mot tredje man och för byns	48 § För sameby skall finnas styrelse. Styrelsen skall i överensstämmelse med medlemmarnas beslut, i den mån dessa ej strider mot lag eller samebyns stadgar, leda renskötseln inom byns betesområde, ombesörja de gemensamma arbeten som behövs för byn, tillse att medlemmarnas gemensamma intressen tillvaratas utan att någon medlem missgynnas, uttaga de medel som renskötande medlem är skyldig att erlægga och i övrigt handha byns angelägenheter. Styrelsen företräder samebyn mot tredje man och för byns talan inför domstol och andra myndigheter.

SAMEPOLITIK I FÖRÄNDRING

talans inför domstol och andra myndigheter.	
Styrelsen får uppdraga åt en särskild arbetsledning att under styrelsens inseeende leda särskild verksamhet. Styrelsen får uppdraga åt en särskild person att företräda samebyn, om inte annat beslutats. Ett sådant uppdrag och återkallelse av det skall anmälas till Sametinget.	52 § Styrelsen får uppdraga åt en särskild arbetsledare att under styrelsens inseeende leda renskötelsen. Styrelsen får uppdraga åt en särskild person att företräda samebyn, om inte annat beslutats. Ett sådant uppdrag och återkallelse av det skall anmälas till Sametinget.
(ingen motsvarighet, se § ovan om stadgar)	53 § För varje räkenskapsår skall styrelsen i förvaltningsberättelse redovisa sin förvaltning. I förvaltningsberättelsen redogöres för verksamheten under räkenskapsåret och för byns ekonomiska ställning. I berättelsen skall särskilt uppges 1. ägarna till de renar som under året hållits på byns betesområde och antalet renar för varje ägare, 2. årets utgifter för arbetskraft i renskötelsen, 3. vad under året utbetalats i anledning av skador genom renar och vad i detta hänseende vid årets slut återstod att utkräva av annan sameby, 4. under året gjorda investeringar och sättet för deras finansiering, 5. samebyns övriga kostnader under året, 6. vilka belopp som under året influtit till och utbetalats från byns fonder, 7. under året inträffade ändringar i byns upplåmning, 8. storleken av de förskott som utdebiterats enligt 42 eller 43 §, 9. samebyns övriga inkomster under året, 10. vilket belopp envar renskötande medlem påförts i bidrag till byns utgifter under året. I berättelsen skall vidare ingå avräkning som för varje renskötande medlem utvisar det saldo för redovisningsåret som kommer samebyn eller medlemmen till godo.
(ingen motsvarighet, se § ovan om stadgar)	54 § Minst en månad före den första ordinarie bystämmans efter räkenskapsårets utgång skall styrelsen lämna förvaltningsberättelsen till revisor. Berättelsen skall vara underskriven av styrelsens samtliga ledamöter.

1.6 SAMEBYNS EKONOMI

Siida-juogus	Rennäringslag (1971:437)
Inkomsterna och utgifterna för varje verksamhetsgren ska	40 § Kostnaderna för renskötelsen fördelas mellan

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

beräknas var för sig. Gemensamma inkomster och utgifter fördelas på verksamhetsgrenarna efter vad som är skäligt med hänsyn till verksamhetsgrenens omfattning. Inkomsterna och utgifterna för varje verksamhetsgren ska fördelas mellan medlemmarna i förhållande till deras insatser. Inkomsterna och utgifterna för den gemensamma renskötseln ska dock alltid beräknas för sig och fördelas mellan renägarna efter reninnehavet. Medel och andra tillgångar som är att hänföra enbart till viss verksamhetsgren får inte användas för ändamål som faller utanför verksamhetsgrenen.	de renskötande medlemmarna efter reninnehavet. Om samebyn beslutar det, får kostnad som ej avser alla renarna fördelas mellan ägarna till de renar på vilka kostnaden belöper i förhållande till innehavet av dessa renar. Sådant beslut får ej avse kostnad som uppkommit före beslutet.
Medlem som lämnar samebyn svarar inte för kostnader som avser tiden därefter. Motsvarande gäller en ny medlem för tiden före det att medlemmen antagits som medlem.	41 § En renskötande medlem som lämnar renskötseln svarar inte för kostnader som avser tiden därefter. Motsvarande gäller en ny renskötande medlem för tiden före det att medlemmen börjar driva renskötsel.
Medlemmarna skall förskottera de medel som behövs för de olika verksamheterna.	42 § De renskötande medlemmarna skall förskottera de medel som behövs för renskötseln. Styrelsen utdebiterar sådana medel på grundval av debiteringslängd. Utdebiteringen görs efter vad som är skäligt med hänsyn till en medlems reninnehav och omfattningen av det arbete som medlemmen och medlemmens husfolk kan antas komma att utföra för byn under räkenskapsåret. I debiteringslängden skall det anges vilket belopp som utdebiteras, vad som avser varje renskötande medlem och när betalning skall ske.
Förskotts- eller slutlikvid som påförts medlem enligt § ovan och förfallit till betalning och inte betalats in får tas ut enligt bestämmelserna i utsökningsbalken om fordran, för vilken betalningsskyldighet ålagts genom lagakraftvunnen dom, om inte annat beslutas i samband med överklagande.	45 § Kan förskotts- eller slutlikvid som påförts en renskötande medlem enligt 42-44 § inte tas ut hos medlemmen, fördelas bristen mellan övriga renskötande medlemmar i förhållande till deras inbördes skyldighet att svara för likviden. Bristen utdebiteras genom debiteringslängd enligt 42 §. I den mån sådan likvid senare betalas in, skall det inbetalade beloppet tillgodoräknas dem som täckt bristen i förhållande till vad de betalat. Likvid som har debiterats och förfallit till betalning får tas ut enligt bestämmelserna i utsökningsbalken om fordran, för vilken betalningsskyldighet ålagts genom lagakraftvunnen dom, om inte annat beslutas i samband med överklagande.
Sameby får inte ta upp lån som skall återbetalas senare än under nästkommande räkenskapsår, om ej amorteringsplan för lånets återbetalning har antagits av	46 § Sameby får ej upptaga lån som skall återbetalas senare än under nästkommande räkenskapsår, om ej amorteringsplan för lånets återbetalning har antagits av bystämma.

SAMEPOLITIK I FÖRÄNDRING

bystämman. Lånetiden får uppgå till högst tio år eller den längre tid för vilken statlig kreditgaranti för lånet kan ha beviljats. Beslut om upptagande av lån enligt första stycket är giltigt endast om det på bystämma biträdes av minst två tredjedelar av det på stämman och för verksamhetsgrenen företrädda röstetalet [och av flertalet sådana medlemmar i byn.]	Lånetiden får uppgå till högst tio år eller den längre tid för vilken statlig kreditgaranti för lånet kan ha beviljats. Beslut om upptagande av lån enligt första stycket är giltigt endast om det på bystämma biträdes av minst två tredjedelar av det på stämman av renskötande medlemmar företrädda röstetalet och av flertalet sådana medlemmar i byn.
Ersättning som tillfaller sameby enligt §§ ovan eller eljest med anledning av intrång i den samiska rätten skall användas för att täcka byns utgifter inom det verksamhetsområde som berörs av intrånget under räkenskapsåret eller fonderas.	47 § Ersättning som tillfaller sameby enligt 28 eller 34 § eller eljest med anledning av intrång i renskötselrätten skall användas för att täcka byns utgifter under räkenskapsåret eller fonderas.

1.7 UPPLÅTELSE AV DEN SAMISKA RÄTTEN

Siida-juogus	Rennäringslag (1971:437)
Sameby får åt den som bor i kommun inom samebyområdet upplåta rätt att jaga eller fiska inom [(samebyområdet/året-runt-marker)] på kronomark ovanför odlingsgränsen som står till samernas uteslutande begagnande och på renbetesfjällen.	31 § Sameby eller medlem i sameby får ej upplåta rättighet som ingår i renskötselrätten. Sameby får dock åt den som har varit medlem i byn upplåta rätt att utan avgift till sitt husbehov jaga eller fiska på byns område enligt 25 §.
På sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står till samernas uteslutande begagnande och på renbetesfjällen får nyttjanderätt upplåtas endast om upplåtelsen inte försämrar förutsättningarna för att inom det berörda området bedriva samisk markanvändning med stöd av den samiska rätten. Avser upplåtelsen rätt till jakt och fiske krävs dessutom att upplåtelsen är förenlig med god viltvård eller fiskevård. Innan upplåtelse av nyttjanderätt får ske ska berörd sameby höras. Upplåtelse av hela fisket i visst vatten få ske endast om	32 § På sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och på renbetesfjällen får nyttjanderätt upplåtas endast om upplåtelsen kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötsein. Avser upplåtelsen rätt till jakt eller fiske, krävs dessutom att upplåtelsen är förenlig med god viltvård eller fiskevård och kan ske utan besvärande intrång i rätten till jakt eller fiske enligt 25 §. Upplåtelse av hela fisket i visst vatten får ske endast om samebyn medger det.

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

---

sameby medger det.	

2 VÅRA MOTIV

I denna skrivelse har vi begränsat oss till att göra en översyn av bestämmelser i den nuvarande rennäringslagen om samebyar och därmed sammanhängande frågor för att visa väg för steg mot ny samepolitik. Efter att Sametingets plenum informerats om detta arbete avser Siida-juogus fortsätta sitt arbete enligt fastställda direktiv med sikte på att lägga fram förslag till författningar och en ny samepolitik. Alla berörda samer har möjlighet att lämna synpunkter till Siida-juogus under arbetets gång. Siida-juogus förutsätter att samiska organisationer och intressegrupper ges möjlighet att yttra sig över de slutliga förslagen.

2.1 DEN SAMISKA RÄTTEN

Vi anser att gällande beskrivning av den samiska rätten i allt väsentligt ska vara oförändrad.

Vi anser att den rätt, som på grunden urminnes hävd tillkommer den samiska befolkningen, i svensk lag får beteckningen – den samiska rätten.

Vi anser att den samiska rätten är en egendomsrätt som skyddas i svensk grundlag.

Vi anser att regeringen ska bemyndigas att säkerställa sedvanerätten genom att fastställa den yttre gränsen för det område där den samiska rätten är bevisad. Denna rätt och detta område bör särskilt omnämnas i lag.

Enligt gällande rennäringslag tillkommer den samiska rätten den samiska befolkningen och beskrivs som en rätt för den som är av samisk härkomst att enligt bestämmelserna i rennäringslagen använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Den samiska rätten får dock bara utövas av den som är medlem i sameby.

Den samiska rätten är en särskild bruksrätt till fastighet, som är grundad på urminnes hävd till viss mark och ger samerna rätt framför allt att använda marken till renbete, fiske och jakt. Den är inte något privilegium som lagstiftaren gett samerna. Fast den samiska rätten bara är en bruksrätt är den i vissa avseenden likställd med äganderätten. Också den samiska rätten gäller på obegränsad tid, oberoende av avtal – detta i motsats till vanliga nyttjanderätter.

Rätten lagreglerades första gången genom en renbeteslag av år 1886; i dag framgår dess innehåll i första hand av rennäringslagen. Tidigare var grundlagsskyddet för egendom ganska svagt. Det medförde att lagstiftaren, både år 1886 och senare, kunde inskränka den samiska rätten på olika vis utan att komma i konflikt med grundlagen. Idag skulle flera av dessa inskränkningar inte vara tillåtna. Rennäringslagens reglering kan ses som en precisering av samernas ursprungliga civilrättsliga rättigheter som inte behöver exakt stämma med dessa i alla avseenden.

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

I vart fall sedan lappbyarna infördes genom den första renbeteslagen år 1886 har den samiska rätten av lagstiftaren betraktats som en kollektiv rätt för dem som bedrev renskötsel inom en lappby. Förarbetena till den lagen angav att lagen i princip innebar en kodifiering av gällande rätt. Nyare historisk och rättshistorisk forskning antyder dock att det är osäkert om lagstiftaren hade uppfattat rättsläget beträffande den samiska rättens kollektiva karaktär på ett korrekt sätt. Resultatet av forskningen visar bl.a. att samerna delade upp nyttjandet av markerna mellan familjer och att dessa familjer hade möjlighet att skydda sina marker mot intrång från andra samer. Samtidigt tycks den samiska sedvanerätten ha inneburit en rätt för kollektivet i siidan/lappbyn/samebyn att i viss utsträckning fördela om markerna mellan familjerna om deras behov förändrades.

Den samiska rättens innehåll är på vissa punkter omstritt. Från samiskt håll görs ofta gällande att man på historisk grund har en längre gående rätt till marken än den samiska rätten innebär; såsom första innehavare av fjällområdena skulle man egentligen ha en äganderätt till dessa områden, som aldrig lagligen skulle ha tagits ifrån dem. Vissa rättshistoriska förhållanden kan återopas till stöd för detta, liksom också en del allmänna uttalanden av Högsta domstolen i skattefjällsmålet.

Av tidigare lagstiftningar är det endast 1928 års renbeteslag som har valt att beskriva samernas rättigheter på sådant sätt att rätten endast är en näringsrätt. Fram till 1993 beskrev även 1971 års rennäringslag rätten på samma sätt som föregångaren. Lagstiftaren fick anledning att införa förändringen efter utslaget i det s.k skattefjällsmålet 1981. Begränsningen av samebyns medlemskrets och att rätten endast får "utövas av den som är medlem i sameby", torde, med nuvarande formuleringar i lagen, inte klara en internationell prövning. Vi anser att nuvarande 11 § bör ändras och syftet är att harmoniera förhållandet till den folkrättsliga ordning, som råder idag.

För att på ett tydligare sätt beskriva innebörden av den rätt som samerna har på grunden urminnes hävd, anser vi att svensk lag, istället för *renskötselrätten*, använder beteckningen *den samiska rätten*. Det är en anpassning till de två första renbeteslagarna, 1971 års rennäringslag (efter 1993) och Högsta Domstolens beskrivning av rättens omfattning. Ett tiotal paragrafer i nuvarande rennäringslag berörs av redaktionella ändringar med anledning av den nya beteckningen.

Gränsdragningskommissionen har i betänkandet SOU 2006:14 Samernas sedvanemarkar tagit ställning till den yttre gränsen för renbetet. Renskötselområdet delades in i olika kategorier: bevisad renbetesrätt, inte bevisad men sannolik renbetesrätt och påstådd men inte bevisad och mindre sannolik renbetesrätt. Det är viktigt att detta ställningstagande ges rättskraft genom att den yttre gränsen fastställs genom lag.

2.2 SAMEBYAR

Vi anser att för utövande av den samiska rätten ska det alltså finnas samebyar och att den samiska rätten enbart får utövas av den som är medlem i sameby.

SAMEPOLITIK I FÖRÄNDRING

Vi anser att det bör framgå att nuvarande samebyar leder sin historia till tider långt före den svenska lagstiftningen.

Vi anser att samebyns ändamål ska begränsas till att förvalta gemensamma resurser, ombesörja den gemensamma renskötseln och till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna.

Allt tyder dock på att det har funnits någon form av siidaorganisation (lappbyorganisation) redan under medeltiden. Det svenska begreppet *lappbyar* synes ha funnits i varje fall redan på 1500-talet. Dessa lappbyar fördelade resurserna / markerna mellan de samer som levde inom lappbyns gränser. När markerna blev skatteobjekt under birkarlarnas tid växte också behovet fram att enskilda samer beskattades separat. Under 1600-talet upprättades skattdokumentationsböcker. Även om *lappbyar* var den samlande termen för ett större territorium bestående av ett antal *lappskatteländ* använde Lappkodicillen från 1751, som framgår under kap 3, inte alls begreppet utan här talas enbart om *Skatte- eller Städjeland* samt *byxel-Land*.

Samebyn skapades med proposition 1971:51. Rennäringslagen (1971:437) trädde i kraft den 1 juli 1971, då lagen (1928:309) om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige och lagen (1960:144) om renmärken upphörde att gälla. Vissa justeringar av olika paragrafer har gjorts sedan lagens tillkomst, varav de mest omfattande ändringarna gjordes 1993 och 2006.

Sedan första renbeteslagen har det funnits regler om att renskötselområdet skall uppdelas mellan olika lappbyar. Nuvarande reglering innebär att enbart beteckningen sameby används. Vi har funnit det vara nödvändigt att i paragrafen återkoppla samebyn till de tidigare lappbyarna, eftersom en del lappbyar har upplösts eller slagits samman. För att alla samer skall ha möjlighet att bli medlemmar är hänvisningen i den föreslagna 6 § nödvändig.

Vi anser att indelningen i samebyar måste ta stor hänsyn till den sedvana som samebyarna/lappbyarna har utvecklat och som tidigare har dokumenterats i byordningar, sista gången i 1946 års byordning.

När det sedan gäller samebyns ändamål är det idag endast fråga om att ombesörja renskötseln i byn, medan Rennäringspolitiska kommittén (SOU 2001:101) föreslog att samebyn skulle "förvalta" medlemmarnas renskötselrätt. I nuvarande lag stadgas att samebyn inte får bedriva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel och att medlemmarna har ett obegränsat ansvar för samebyns ekonomi. Motivet till en sådan ordning är att det inte skall vara möjligt att missköta samebyns ekonomi på ett sådant sätt att det på ett oförutsett sätt går ut över medlemmarnas ekonomi. Rennäringspolitiska kommittén, däremot, föreslog att samebyn fritt skulle få syssla med vilken ekonomisk verksamhet som helst och att samebyar skulle kunna göra konkurser.

Vi har gjort en jämkning mellan nuvarande lag och ovan angivet förslag, eftersom vi inte har funnit det vara lämpligt att en sameby, som ju inte är en frivillig association, fritt skall få syssla med vilken ekonomisk verksamhet som helst. Beträffande medlemmarnas

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

ekonomiska verksamhet utöver renskötseln regleras ju detta i andra lagstiftningar. Det är sannolikt få medlemmar idag som är intresserade av att bedriva ekonomisk verksamhet i samebyns regi och därmed faller de motiv som Rennäringspolitiska kommittén hade för att helt ta bort förbudsregeln för ekonomisk verksamhet.

Vi anser därför att samebyn får syssla med verksamhet om den drivs utan vinstsyfte och går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna. Detta har sin förebild i 2 kap. 7 § kommunallagen (1991:900). I själva verket är det i allt väsentligt en anpassning till de förhållanden som redan råder i många samebyar, trots förbudsstadgandet i nuvarande lag.

Nuvarande rennäringslag ålägger inte samebyn att föra medlemsregister. Samebyn bör ha ett medlemsregister. Om medlemskretsen ökar är det viktigt att exempelvis polismyndigheten får vetskap om vem som är medlem eller inte.

2.3 MEDLEMSKAP

Vi anser att den samiska rätten enbart får utövas av den som är medlem i sameby och att alla samer har rätt till medlemskap.

Vi anser att det ska framgå i lag att medlem i sameby är same, med maka/make och underåriga barn, som kan härleda sitt ursprung till samebyns geografiska område samt andra samer som av samebyn beviljas medlemskap.

Vi anser att Sametinget ska kunna överpröva samebyarnas beslut om medlemskap.

Enligt nuvarande lagstiftning är medlemskapet automatiskt och obligatoriskt för samer som uppfyller vissa kriterier kopplat till rennärigen. Vi anser att den samiska rätten, som enligt rennäringslagens portalparagraf tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd, också ska få utövas av alla samer genom medlemskap i en sameby.

Vi anser att medlemskapet ska preciseras i lag och att Sametinget ska ha en central roll för att definiera medlemsbegreppet. Sametinget ska ha möjlighet att överpröva samebyarnas beslut om medlemskap.

2.4 UTÖVANDET AV DEN SAMISKA RÄTTEN

Vi anser att gällande beskrivning av hur den samiska rätten får utövas i allt väsentligt ska vara oförändrad.

Vi anser att det ska framgå att den samiska rätten får utövas enskilt, i grupp eller genom samebyn.

Vi anser att medlem i sameby ska ha rätt att bygga bostad, där samebyn anvisar plats, och

en sådan bostad ska bara få ägas av medlem i sameby.

Vi anser att den samiska rätten ska utövas med bevarande av de förnyelsebara naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga så att dessa ger en uthålligt god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls.

Vi anser att samebyn ska fastställa regler för samebyns och medlemmarnas bruk av samebyns resurser och reglera bruket med hänsyn till både sedvana och näringsverksamhet.

Inom det samiska området finns resurser som normalt inte räknas som samiska, framför allt malm i gruvorna, vatten till vattenkraft och skog till virkesproduktion och pappersmassa. I andra delar av världen där det finns urbefolkningar har dessa erhållit kompensation för att statsmakterna tillgodogör sig dessa naturtillgångar. Vårt uppdrag har emellertid inte varit att utreda den delen utan endast hur de resurser som traditionellt och i lagstiftning betraktas som samiska.

Den viktigaste resursen är naturbetet för renar. Omräknat till renfoder (pellets) utnyttjar rennäringen i Sverige 20–30 miljoner kg/år. Renbetet har skyddats starkt av Sveriges riksdag, åtminstone sedan tillkomsten av första renbeteslagen 1886 och fram till mitten av 1990-talet, då Sveriges domstolar inte ansåg sig behöva rätta sig efter riksdagens uppfattning. Nu har även gränsdragningskommissionen (SOU 2006:14) föreslagit betydande inskränkningar i det fria naturbetet för renarna. Det avser framför allt förhållandena i Härjedalen.

En viktig resurs är fisket, dels till försäljning och dels till husbehov men också som rekreation. Till skillnad mot vad som gäller renbete finns andra än samer som gör anspråk på att kunna fiska i samiska vatten.

Beträffande jaktresurserna inom samernas marker ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen och även på mark mellan odlingsgränsen och lappmarksgränsen är det framför allt fördelningen av älg som vållar problem. Dels är rättighetshavarna själva beroende av tillgång på möjligheter till älgjakt och samer skall kunna jaga med stöd av att de är samiska rättighetsinnehavare. När det gäller småvilt skall i första skedet alla samer fritt få jaga på samisk mark inom sin sameby.

En annan resurs som samer har är rätten till virke, dels till bostadshus och dels till andra byggnader för renskötsel, jakt och fiske. Avverkning av skog för byggnader för samer har inte ifrågasatts av statsmakten eller majoritetsbefolkningen. Inte heller rätten att uppföra byggnader.

En viktig del som samebyn måste få kontroll över är bebyggelse, som idag bl.a. är reglerad i 16 §, andra stycket. Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att det är samebyn, och inte länsstyrelsen, som skall ha sista ordet, när medlemmen vill uppföra bostad, byggnader eller andra anläggningar för utövande av den samiska rätten. Vi anser att sådana regler införs. För

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

---

att komplettera den bestämmelsen anser vi att byggnader som är uppförda med stöd av den samiska rätten inte får avyttras till personer som inte är medlemmar i samebyn. Det finns alltför många exempel på motsatsen. Vi är dock medvetna om grundlagens bestämmelser om egendomsöverföringar, men det finns skäl att pröva om detta är en farbar väg för att komma till rätta med problemet.

Med förebild i den norska rennäringslagens § 57 anser vi att samebyn ska fastställa bruksregler för samebyns och medlemmarnas bruk av samebyns resurser.

2.5 SAMEBYNS FÖRVALTNING

Vi anser att gällande beskrivning av samebyns förvaltning i allt väsentligt ska vara oförändrad.

Vi anser att samebyn ska kunna ha skilda verksamheter, däribland den gemensamma renskötseln, och att medlemmarna inte behöver medverka i alla verksamheter.

Vi anser att medlemmarnas rösträtt ska differentieras och anpassas till de verksamheter medlemmarna deltar i.

Vi anser att beslut om den gemensamma renskötseln och därmed sammanhängande frågor ska på begäran fattas med en röst per ren.

Om begränsningen av samebyns medlemskrets och verksamhet upphör är det naturligt att tydligare ange att samebyn kan ha skilda verksamheter. Varje sameby förutsätts dock ha en basorganisation och -verksamhet som omfattar alla medlemmar. Därutöver ska det vara möjligt att en viss medlemskrets, p.g.a. geografiskt läge eller verksamhetens art, har en samverkan som övriga medlemmar inte är berörda av. Den gemensamma renskötseln ska kunna bedrivas på samma sätt som idag och medlemmarna förutsätts medverka och ha ekonomiskt ansvar och beslutsrätt i förhållande till reninnehavet.

Rösträtsreglerna vid bystämma differentieras och anpassas till att samebyn kan ha skilda verksamheter.

2.6 SAMEBYNS EKONOMI

Vi anser att gällande beskrivning av samebyns ekonomiska förvaltning i allt väsentligt ska vara oförändrad.

Vi anser att inkomsterna och utgifterna för varje verksamhetsgren ska beräknas var för sig och ska fördelas mellan medlemmarna i förhållande till deras insatser.

Vi anser att inkomsterna och utgifterna för den gemensamma renskötseln alltid ska

beräknas för sig och fördelas mellan renägarna efter reninnehavet.

Enligt gällande rennäringslag begränsas samebyns verksamhet till renskötsel för att medlemmarna har ett obegränsat ekonomiskt ansvar för samebyns verksamhet. Denna princip bör alltså gälla. Det innebär att omfattningen och arten av samebyns verksamhet ska vara tydlig i lag och stadgar och lika tydlig ska också medlemmarnas ekonomiska skyldigheter vara.

Varje myndig medlem har ett obegränsat ekonomiskt ansvar för samebyns verksamhet. Medlemmarnas ekonomiska ansvar kan därutöver avgränsas till de särskilda verksamheter där medlemmen väljer att delta. Samebyn fördelar kostnaderna för den gemensamma renskötseln i förhållande till medlemmarnas reninnehav.

2.7 UPPLÅTELSE AV DEN SAMISKA RÄTTEN

Vi anser att samerna själva genom samebyn ska ha rätt att upplåta jakt och fiske till orsbor.

Vi anser att upplåtelser av den samiska rätten inte får försämra förutsättningarna för att inom det berörda området bedriva samisk markanvändning med stöd av den samiska rätten.

Resurserna som den samiska rätten förfogar över är utöver renbetet även exempelvis jakt och fiske och vi förslår att samebyns ändamål utvidgas till att omfatta allt som rör samiskt resursutnyttjande. Allt för att detta resursutnyttjande skall vara långsiktigt hållbara.

Stora markägare brukar vanligtvis upplåta den egna rätten till andra om de själva inte behöver tillgodogöra sig all fisk som vattnet producerar. Som enda rättighetshavare (förutom några få enskilda markägare) på renbetesfjällen och ovanför odlingsgränsen skall samer kunna upplåta den egna rätten till andra. Vi bedömer att utrymme också finns för att upplåta den samiska fiskerätten till icke-samer boende i vissa fjällkommuner. Även sportfiske med krok kan upplåtas till övriga medborgare i Sverige och till utländska turister. Vi har inte funnit anledning att tro att det är möjligt för samer att upplåta den egna fiskerätten mellan odlingsgränsen och lappmarksgänsen. Av uppgifterna i SOU 2005:116 framgår att länsstyrelsernas upplåtelseintäkter för fiske år 2004 uppgick till drygt 5 miljoner kronor för de tre länen tillsammans.

Länsstyrelserna sedan lång tid tillbaka upplåtit samernas rätt. En betydande del av dessa upplåtelser har gjorts till orsbor. Uppenbarligen har samerna i allt väsentligt accepterat att deras jakträtt kan upplåtas. Vi har inte funnit anledning att förorda inskränkningar i orsbornas möjligheter till fiske och jakt. Länsstyrelsernas intäkter av jaktupplåtelser 2004 uppgick till cirka 11 miljoner kronor.

Skrivelse till Sametingets plenum om samebyn m.m.

De skäl som angavs i slutet av 1800-talet, *lapparna äro föga ägnade...*, för att samerna själva inte kan göra upplåtelser, höll sannolikt inte måttet då, än mindre idag med den förändring som folkrätten har genomgått. Vi anser därför att samebyarna får göra jakt- och fiskerättsupplåtelse för kommunmedborgare. Det faktum att människor i glesbygdskommunerna lever så nära varandra innebär med all sannolikhet att ortsborna får bättre möjlighet till jakt och fiske än om länsstyrelserna gör upplåtelse.

SAMEPOLITIK I FÖRÄNDRING

BILAGA 1 KARTA ÖVER SAMEBYAR

